

Hoe is het 11 miljoen paarden vergaan in de Eerste Wereldoorlog?

In de geschiedenisboeken wordt niet veel geschreven over de gebruikte en gestorven dieren in Wereldoorlog 1. Dit artikel wil niet het menselijk leed vergelijken met dat van dieren. Wel wil het ruimte maken voor een aanvulling op onze verouderde geschiedenisboeken. Wereldoorlog 1 kende niet alleen menselijke doden en slachtoffers.

Een wrede oorlog voor mens en dier.

Wanneer we in zoomen op de in de oorlog gebruikte elf miljoen paarden en de miljoenen muilezels, dan ontstaat een inzicht in La Grande Guerre die ons de wreedheid van die oorlog nog meer doet beseffen. Laten we kijken naar de doodsoorzaken van al deze miljoenen dieren. We beginnen op het moment dat ze zijn aangekomen per boot bij het front van de oorlog.

Het is goed te weten dat verre weg de meeste miljoenen dieren aangevoerd zijn uit Noord- en Zuid Amerika, Australië, Nieuw-Zeeland, India, Spanje, Portugal en Zuid-Afrika. Elk dier is beoordeeld en goed bevonden voor de overtocht en de mogelijke militaire functie daarna. Tussen de 10.000 en 25.000 paarden en muilezels kwamen per maand aan in Engeland. Een scheepslading omvatte ongeveer 1300 dieren. De overtocht duurde gemiddeld 20 dagen en tussen de 6 en 30% stierf tijdens die overtocht. Soms werd een vrachtschip getorpedeerd en zonken de paarden naar de bodem. Zo is het 6500 paarden vergaan.

En als de paarden en muilezels dan aan land kwamen, levend en niet bevangen door 'shipfever', dan wachtte hen een andere doodsoorzaak want de levensduur van een dier na aankomst was ongeveer 4 tot 5 weken.

Slecht voedsel en uithongering. Bij de start van de oorlog had vooral Engeland een effectieve verzorging van de dieren geregeld. Duitsland had zich op de diervverzorging het minst voorbereid. Naar mate de oorlog duurde, nam de kwaliteit van het voedsel af. Droogvoer raakte snel op en als het aanwezig was, dan was de samenstelling vaak

slecht. Ook schaarste ontstond door matige of verstoorde logistiek. (Neem bijvoorbeeld de maandelijkse 10 miljoen hoefijzers die het Duitse leger nodig had. Om de twee weken moesten de dieren opnieuw beslagen worden.)

Paarden zijn kieskeurige eters en gevallen hooi in de modder wordt niet meer gegeten. Bij gebrek aan haverzakken, die op het hoofd gebonden kunnen worden, viel meer dan 60% van het hooi op de grond en was dus waardeloos geworden. Dikwijls was de honger zo ernstig dat paarden aan de dekens op de ruggen van andere paarden knabbelde. De beschermende deken viel in de modder of in het water en was onbruikbaar tegen de kou geworden. Vaak stierven paarden doordat ze aan paardenriemen vraten en per ongeluk een gesp inslikten. Soms werden de epauletten op het uniform van een soldaat weg gegeten. Of paarden aten overhangend riet van daken op de huizen maar werden ziek door schimmels en paddenstoelen die in het riet zaten. De voedselschaarste zou in Duitsland nog tot 1920 voelbaar zijn.

Vermoeidheid en gebrek aan kracht.

De inspanningen die gevraagd werden van paarden om militair materieel en bevoorrading ter plekke te krijgen, waren immens. Naar mate de oorlog vorderde nam de toevoer van nieuwe paarden af. Waar vroeger voor karren een zesspan werd geplaatst, werd dat een vierspan, een vierspan moest het in schaarste doen met een tweespan en een tweespan, werd een enkel paard. Waar eerst een paard 4 tot 6 uur werd ingezet verlengde zich de onafgebroken inspanning wel tot 12 uur. Zo maakte de Oostenrijkse luitenant Von Thieren een verkenningpatrouille maar werd dan beschoten en achtervolgd. Wanneer hij na uren galop zijn makkers wist te bereiken, viel het paard dood neer.

Veel paarden waren zo vermoeid dat ze vielen of waren gaan liggen, om nooit meer op te staan. De bepakkingsmaat maakte het opstaan nog onmogelijker. Wanneer een paard in een span ging liggen, werd het losgesneden en vaak afgeschoten.

Omstandigheden op het slagveld.

De bomkraters op het slagveld waren zeer diep en stonden met elkaar in verbinding. Wanneer een granaat in een krater viel duurde het vaak enkele seconden voor de grond werd bereikt. Als het paard misstapte en uitgleed, zakte het de diepte in en werd dan afgeschoten. Uit de modder en het stilstaande water was het onmogelijk om naar boven te komen. "Ik had een vreselijke ervaring om 3 paarden en 6 soldaten compleet te zien verdwijnen onder de modder...het geschreeuw van de vertrapte soldaten was onbeschrijflijk.....het laatste paard ging ten onder in een moddergraf.....een krachtige straal modder uit zijn neusgaten vertelde me dat het voorbij was." Niet alleen de kraters maar ook de modder zelf was een doodsoorzaak. Van de weg af raken was voor een paard dodelijk omdat de dikke modder hem vastzooog. Het paard werd meestal losgesneden en gedood.

Lagen modder verstikte de huid van een paard. Soms waren soldaten 12 uur bezig hun paarden te ontdoen van modder. Later in de oorlog ontbrak het aan goed materiaal om dit te doen. Onwetend schraapten soldaten met hun mes de modder weg maar namen ook de haren mee, die het paard juist tegen de kou beschermden. Een langzame dood volgde.

Ook de open plekken in het landschap waren gevaarlijk. Op beweging volgde direct een granaatbeschieting. Zo was de weg van Ieper naar het front afgezet met een lange schutting van doeken om de vijand het zicht te benemen. En waar dat onmogelijk was waarschuwden soldaten elkaar. Zo heette bij Ieper het de 'hellfire corner', of bij Miraumont de 'suicide corner' of elders 'shrapnel corner'. Hopen dat geen scherpschutters je net zag. Vaak stonden bij de wegen waarschuwingsborden om heel zacht je voort te bewegen, zodat je geen stof deed opwaaien en daardoor je aanwezigheid was verraden.

Kogels, granaatsplinters, prikkeldraad en spijkers.

De Canadese majoor Cameron beschrijft 22 operaties en beeldt al het gevonden materiaal in het

Suicide corner - duitse veldambulace

Op tijd ontdekte spijkerbedden

paardenlijf af, zodat iedereen hiervan kan leren. Verschillende kogels en scherven maken andersoortige wonden. Soms wordt een paard direct op het slagveld onder verdoving van chloroform geopereerd om granaatsplinters te verwijderen.

Onzorgvuldig omgaan met stukken prikkeldraad en losse spijkers, zijn andere oorzaken dat paarden uitgeschakeld worden. Wanneer er knuppelwegen [houten planken, balken aan elkaar als wegdek] in elkaar getimmerd moeten worden, is zorgvuldigheid met losse spijkers geboden. Om soldaten bewust te maken van het gevaar, staan er borden met daarop de tekst dat op die plek 500 paarden per week kreupel raken door losse spijkers en dergelijke.

Tegen de verborgen spijkerborden die de vijand ingraaft op een weg richting het front, is weinig te doen. Hopelijk worden ze op tijd ontdekt voor er een paard overheen loopt.

Gas, het chemische wapen.

Paarden zijn beter bestand tegen gas dan mensen. Meestal weten paarden eerder dan mensen dat er een aanval met gas komt. Ze worden losgesneden en kunnen dan vluchten. Uiteindelijk zijn aan de Engelse kant slechts 2.200 paarden door gas geïnfecteerd en daarvan sterven er 211. Niet altijd plaatsten de soldaten een gasmasker bij hun paard, omdat het een wreed proces is. In de neusgaten komen gazen neuspluggen en het masker zelf wordt met drie veiligheidsspelden door

het neusvlees vastgezet. Het masker lijkt op een haverzak dus het paard begint direct te knabbelen waardoor het masker in ongeveer 3 minuten van het hoofd is.

Ziekten, mijten en schurft en kou.

Door de omstandigheden op het slagveld hebben paarden veel last van ongedierte. Vaak moeten ze gereinigd worden in baden. De paardenziekte (droes) is dodelijk en er is in die tijd nog geen medicijn tegen. Duitse veldheren hebben nog geprobeerd de droesbacteriën in vijandig gebied uit te zetten.

Gebrek aan goede stallen maakt paarden kwetsbaar voor kou en beschietingen. Soms zijn stallen gewoon in woningen of winkels. De Duitsers hebben mijnen ontwikkeld, die iets boven de grond ontploffen waardoor aan paarden maximale beschadiging wordt toegebracht. Soms zijn alle benen onder het paard weggeslagen.

Relatie mens en dier.

Door alle ontberingen op en nabij het slagveld ontstaat er een hechte band tussen soldaat en dier. Soms waarschuwt het dier (er zijn paarden die de vijandelijke vliegtuigen herkennen) of is het simpel trouw in deze verdorven wereld. Het dier is nog de enige die compassie weet op te roepen. Soms proberen soldaten hun dier te redden en bekopen dit met hun eigen leven. Foto's van soldaten die hun dode paard proberen te begraven zijn aangrijpend.

Als er iets goed is geweest aan deze waanzin, dan is het een opkomende ethische vraag hoeveel een dier eigenlijk mag verdragen. Wereldoorlog 1 heeft het besef dat dieren bescherming verdienen sterk aangewakkerd. Dierenwelzijn als thema heeft aan importantie sindsdien gewonnen.

Reageren?

rikroelfzema@gmail.com

Voor de lijst van de 30 gebruikte boeken, mail naar rikroelfzema@gmail.com.

Oefening met gasmaskers

